

Początki miasta Skały sięgają XIII wieku. Na terenie książęcej wsi Stanków / bądź Stawków /, Bolesław Wstydlivy książę krakowski zezwolił klaryskom założyć miasto. Akt lokacyjny na prawie średzkim wydano 10 listopada 1267 roku, a fundatorką miasta została klaryska Salomea - siostra księcia Bolesława, późniejsza błogosławiona. Pierwszym sołtysem, czyli zasadźcą miasta był Ditmar Wolk. Skała jako miasto klasztorne lokowane zostało na dość ważnym szlaku handlowym biegnącym z Krakowa na Śląsk i dalej do Wielkopolski. Już w 1257 roku istniała tutaj komora celna .

W XIV w powstała w Skale parafia, a później szkoła, których istnienie potwierdzają XV - wieczne źródła. Przy kościele parafialnym istniała prebenda, nad którą patronat sprawowali rajcy miejscy. Mieszkańcy zajmowali się głównie rolnictwem i rzemiosłem / szewcy, rzeźnicy, piekarze, tkacze i in . / . W XIX w źródła wymieniają Skalan jako producentów kaszy tatarskiej, powideł oraz handlarzy bydła.

Miasto kilkakrotnie ulegało pożarom m in. w 1611r., 1737r., 1763r., 1810r., a następnie dwukrotnie w 1914 r.

Dla podźwignięcia miasta z upadku, król Stanisław August Poniatowski potwierdził w 1786 roku dotychczasowe jarmarki dla Skały oraz wydał przywilej na pięć nowych.

W czasie insurekcji kościuszkowskiej w 1794 r naczelnik T. Kościuszko po bitwie racławickiej rozkazał założyć tu obóz wojskowy, dowodzony przez pułkownika Jana Bukowskiego, który miał za zadanie zabezpieczyć komunikację w północnej części województwa między Krakowem a granicą pruską.

18 maja 1794 roku doszło do bitwy z wojskami pruskimi, które zajęły obóz i miasto.

Po III rozbiórze Polski Skała weszła na krótko w skład zaboru austriackiego. Od 1807 roku należała do Księstwa Warszawskiego, a od 1815 r. do Królestwa Polskiego.

W latach niewoli rozwój miasta był powolny. Liczba mieszkańców jednak powolnie rosła. I tak w 1789 r Skała liczyła 612 mieszkańców, w 1858 r - 947, a w 1888 r. - 2521 osób.

W okresie powstania styczniowego w pobliskim Ojcowie założono obóz powstańczy, którego dowódcą był Apolinary Kurowski. Z 4 - go na 5 - go marca 1863 roku na skalskim cmentarzu doszło do zwycięskiej walki oddziałów powstańczych dowodzonych przez gen .Mariana

Langiewicza z wojskami rosyjskimi. W bitwie tej poległo 23 powstańców a wśród nich Ukrainiec , oficer rosyjski Andrzej Potiebnia.

Po powstaniu styczniowym w 1869 r Skała utraciła prawa miejskie, przywrócono je uchwałą Rady Państwa dopiero w 1987 roku.

W okresie międzywojennym miejscowość ta była w dalszym ciągu osadą rolniczo - rzemieślniczą i handlową. W 1923r. liczyła już 3592 mieszkańców. W pierwszych dniach II wojny światowej Skała została w dużym stopniu spalona przez wojska hitlerowskie. Podczas okupacji była ośrodkiem ruchu oporu, głównie Armii Krajowej i Batalionów Chłopskich. Boje z wojskami niemieckimi stoczyły oddziały AK w lipcu i sierpniu 1944 r pod Wielmożą i w Barbarce.

Miasto Skała zachowało układ przestrzenny otrzymany w średniowieczu, który wyraźnie wykazuje miejski charakter, z czytelnym zachowanym podziałem w obszarze centrum i dużym rynkiem pośrodku, na którym znajduje się pochodzący z ok. 1800r. posąg kamienny św. Floriana. W mieście zachowało się też kilka budynków z I połowy XIX wieku przy ul. Wolbromskiej nr 5, 12, 14.

Z obiektów zabytkowych na szczególną uwagę zasługuje tu kościół. św. Mikołaja. Pierwszy gotycki kościół był wzniesiony w początkach XIVw. Około 1440 r źródła odnotowują istnienie świątyni murowano - drewnianej. W XVI i XVII w wymieniają kościół murowany nakryty stropem z polichromowanych desek. Pożary miasta spowodowały również ogromne szkody w kościele, dlatego też w 1737r. i 1763r. kościół uległ przebudowie w stylu barokowym. Prace z lat 1763 - 83 zatarły pierwotne cechy gotyckie kościoła. Usunięto m.in. zrujnowana kaplicę św. Stanisława pochodzącą z ok. 1600 r z fundacji rodziny Baranowskich właścicieli wsi Rzeplin, a dobudowano od północy Kaplicę bł. Salomei. Wnętrzu nadano późnobarokowy charakter a wyposażenie pochodziło częściowo z kościoła św. Andrzeja w Krakowie, należącego do klarysek. Z ok. 1763 r pochodzi również drewniana dzwonnica kościelna o konstrukcji słupowej, kryta namiotowym dachem z kopułą.

Dwa z trzech dzwonów w niej umieszczonych wykonał ludwisarz z Piotrkowa Baltazar Rózkiewicz w 1763 r. W latach 1924-26 przeprowadzono restaurację kościoła, a w latach 1948-49 od strony zachodniej odbudowano wg projektu J. Jamroza oddzielny człon architektoniczny, związany z bryłą kościoła. Wewnątrz kościoła na uwagę zasługują:

zabytkowy krucyfiks oraz pochodzące prawdopodobnie z XVII w. obrazy przedstawiające św. Mikołaja i św. Annę oraz kopia obrazu matki Bożej Śnieżnej, która znajduje się obecnie w głównym ołtarzu.

Na wzgórzu przy wyjeździe z miasta w kierunku Krakowa położony jest cmentarz. Początki jego istnienia sięgają drugiego dziesięciolecia XIX w. Przy starej alejce znajdują się liczne groby pochodzące z przełomu XIX i XX wieku. Na cmentarzu znajdujemy również mogiły powstańców styczniowych i partyzantów z lat II wojny światowej. Przed cmentarzem jest grób żołnierzy walczących w I wojnie światowej a poległych pod Skałą w latach 1914-15.

Skała jest obecnie siedzibą gminy i dekanatu. Mieszczą się tu drobne zakłady usługowo - handlowe. W mieście swoje obiekty posiadają: Okręgowa Spółdzielnia Mleczarska, Bank Spółdzielczy, Oddział Banku Państwowego PKO, Sąd Hipoteczny, Pogotowie Ratunkowe, Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej, Notariat, Gminna Spółdzielnia „SCH”, Komisariat Policji, Poczta, Rejonowy Urząd Telekomunikacji, Posterunek Energetyczny, Posterunek Gazowy, Lecznica Zwierząt, Ochotnicza Straż Pożarna. Istnieje Dom Kultury, Biblioteka, a także placówki oświatowe: Szkoła Podstawowa, Liceum Ogólnokształcące, Gimnazjum i Przedszkole Samorządowe.

Zaczerpnięto z książki Piotra Trzcionki „Skała, Zarys dziejów Miasta”, Kraków 1994.